

## ยาด้านอาเจียน

### บทนำ

อาการคลื่นไส้และอาเจียนเป็นอาการทั่วไปซึ่งมีสาเหตุได้หลายประการ เช่น อาการแพ้ท้องในช่วงไตรมาสแรกของการตั้งครรภ์ เมารถเมาเรือ โรคกระเพาะอาหารและลำไส้อักเสบ รวมถึงปฏิกิริยาข้างเคียงจากการทำเคมีบำบัดและการวางยาสลบ ยาด้านอาเจียนคือยาที่ใช้เพื่อรักษาหรือป้องกันอาการคลื่นไส้และอาเจียน ซึ่งรวมถึงอาการที่เกี่ยวข้องกับการรักษามะเร็ง การวางยาสลบ และอาการเมารถเมาเรือ

มีหลายเส้นทางทางสรีรวิทยาที่สามารถกระตุ้นให้เกิดอาการคลื่นไส้และอาเจียนได้ ดังนั้นยาด้านอาเจียนในกลุ่มต่างๆ จึงออกฤทธิ์ต่อกลไกที่แตกต่างกันเพื่อบรรเทาอาการเหล่านี้ โดยทั่วไป การกระตุ้นบริเวณเคมีโมรีเซปเตอร์ ทริกเกอร์ โซน (CTZ) และศูนย์ควบคุมการอาเจียน (vomiting centre) ในสมองจะทำให้เกิดอาการคลื่นไส้และอาเจียน ยาด้านอาเจียนทำงานโดยการยับยั้งตัวรับสารสื่อประสาทเฉพาะในบริเวณเหล่านี้

### ประเภทของยาด้านอาเจียน

ยาด้านอาเจียนมีหลายกลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้บ่อยได้แก่:

- ยาด้านฮิสตามีน เช่น โพรเมทาทซีน ไดเมนไฮดริเนต
- ยาด้านโคลิเนอร์จิก เช่น ไฮออสซีน
- ยาด้านโดปามีน เช่น เมโทโคลพราไมด์ โดมเพอริโดน และฟินไซอะซีนส์ -- โพรคลอเพอร์ราซีน คลอร์โพรมาซีน
- ยาด้านตัวรับ 5-HT<sub>3</sub> เช่น ออนแดนเซทรอน กรานิเซทรอน พาโลโนเซทรอน
- ยาด้านตัวรับนิวโรไคนิน-1 เช่น อาเพรพิแทนท์ ฟอสาเพรพิแทนท์ เนบูพิแทนท์

การเลือกใช้ยาด้านอาเจียนขึ้นอยู่กับสาเหตุต้นเหตุ เช่น ไฮออสซีนหรือยาด้านฮิสตามีนอย่างไดเมนไฮดริเนต มักใช้สำหรับอาการเมารถเมาเรือ ในทางตรงกันข้าม ยาด้านตัวรับ 5-HT<sub>3</sub> และยาด้านตัวรับนิวโรไคนิน-1 มักใช้เพื่อจัดการกับการอาเจียนหลังผ่าตัดหรือที่เกิดจากเคมีบำบัด

### ผลข้างเคียงของยาแก้คลื่นไส้อาเจียนที่ใช้กันทั่วไป\*

1. **ยาด้านฮิสตามีน:** ง่วงนอน ปวดศีรษะ ปากแห้ง โพรงจมูกแห้ง ตาพรำมัว ท้องผูก ปัสสาวะลำบากหรือปัสสาวะไม่ออก
  2. **ยาด้านโคลิเนอร์จิก:** ปากแห้ง ง่วงนอน ตาพรำมัว ท้องผูก เวียนศีรษะ อาหารไม่ย่อย หน้าแดง ปวดศีรษะ ใจสั่น ปฏิกิริยาบนผิวหนัง หัวใจเต้นเร็ว ความผิดปกติของการปัสสาวะ
- ผลข้างเคียงอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับการใช้ไฮออสซีน:
- ปัสสาวะลำบาก
  - ความจำหรือการ集中注意力 (concentration) บกพร่อง กระสับกระส่าย สับสน มึนงง หรือประสาทหลอน

- อุณหภูมิร่างกายสูงขึ้นเนื่องจากเหงื่อออกน้อยลง
3. **ยาต้านโคปามีน (รวมถึงฟีนโทซีนส์):** ฤทธิ์กดระบบประสาท ทำให้วังงซึม เวียนศีรษะ ปวดศีรษะ การเคลื่อนไหวของใบหน้าและร่างกายผิดปกติ มือสั่น กระสับกระส่าย ระดับฮอร์โมนโปรแลคตินในเลือดสูง
  4. **ยาต้านตัวรับ 5-HT<sub>3</sub>:** ปวดศีรษะ ท้องผูก หน้าแดง ปฏิกริยาบริเวณที่ฉีดยา
  5. **ยาต้านตัวรับนิวโรไคนิน-1:** ปวดศีรษะ เวียนศีรษะ ความอยากอาหารลดลง ความไม่สบายตัวในระบบทางเดินอาหาร ท้องผูก อาหารไม่ย่อย อ่อนเพลีย ระดับอะลานีน แอมิโนทรานสเฟอเรส (ALT) หรือ แอสพาเทต แอมิโนทรานสเฟอเรส (AST) สูงขึ้น สะอึก

### คำแนะนำทั่วไป\*

- ยาต้านอาเจียนให้การบรรเทาอาการชั่วคราวและไม่ได้รักษาสาเหตุต้นตอของอาการคลื่นไส้และอาเจียน ใช้เฉพาะตามที่แพทย์หรือเภสัชกรแนะนำ ควรหลีกเลี่ยงการใช้ต่อเนื่องเป็นเวลานาน
- ยาต้านอาเจียนอาจปิดบังอาการและทำให้การวินิจฉัยโรคร้ายแรงล่าช้าออกไป ดังนั้นจึงแนะนำให้ปรึกษาแพทย์ก่อนใช้
- ปฏิบัติตามคำแนะนำเกี่ยวกับขนาดและวิธีใช้ยาที่แพทย์สั่งเสมอ
- ปรึกษาแพทย์หากอาการยังคงอยู่หรือแย่ลง
- ปรึกษาแพทย์ก่อนรับประทานยาชนิดใดๆ และหลีกเลี่ยงการซื้อยากินเองระหว่างตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรโดยไม่มีคำแนะนำทางการแพทย์
- ควรระมัดระวังเป็นพิเศษเมื่อให้ยาต้านอาเจียนในเด็กหรือผู้สูงอายุ เนื่องจากมีความไวต่อผลข้างเคียงเพิ่มขึ้น
- การอาเจียนซ้ำหลังจากศีรษะได้รับบาดเจ็บ จำเป็นต้องได้รับความสนใจทางการแพทย์ทันที
- ขอคำปรึกษาจากแพทย์โดยด่วนหากในอาเจียนมีเลือดหรือมีสีเขียว
- ไม่รับประทานยาอื่นๆ หรืออาหารเสริมสุขภาพ เว้นแต่ได้ปรึกษากับแพทย์แล้ว
- หลีกเลี่ยงการขับรถหรือใช้งานเครื่องจักรหลังจากรับประทานยาต้านอาเจียน เนื่องจากยาหลายชนิดในกลุ่มนี้อาจทำให้วังงนอนและทำให้การประสานงานของร่างกายบกพร่อง
- ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ขณะรับประทานยาต้านอาเจียน เนื่องจากแอลกอฮอล์สามารถเสริมฤทธิ์การกดระบบประสาทของยาเหล่านี้ได้

### การเก็บรักษา

ควรเก็บยาต้านอาเจียนไว้ในที่เย็นและแห้ง โดยทั่วไปไม่จำเป็นต้องแช่ตู้เย็น ยกเว้นจะมีการระบุไว้บนฉลากยา เก็บยาให้พ้นจากมือเด็กและไม่ให้เด็กมองเห็น เสมอ เพื่อป้องกันการ accidental ingestion การกลืนกินโดยไม่ตั้งใจ

\* ข้อมูลที่ระบุไว้ในนี้อาจไม่ครอบคลุมผลข้างเคียง ข้อควรระวัง ปฏิกริยาระหว่างยา ปฏิกริยาภูมิแพ้ หรือผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด

สำนักงานยา

กรมอนามัย

ตุลาคม 2025